

Stébel Ildikó

Anima musicae, avagy a könyvtár mint a középfokú zeneművészeti képzés lelke

A Kodály Zoltán Zeneművészeti Szakgimnázium és
Zeneiskola könyvtára: a Kodály Könyvtár

Bevezetés

Az iskola és a könyvtár két örök intézmény. Talán egyidőben is születtek, de mindenképpen egymást feltételezve és támogatva jelentek meg az emberi civilizáció korunkig elnyúló történetében. Az iskola közvetíti az új generációk felé, és el is sajátíttatja velük azt, amit tudásban, képességben és készségben fontosnak tart az egyén és a közösség számára. A könyvtár, az iskolai szakkönyvtár ebben a folyamatban kulcsfontosságú tényező. Nem túlzás kimondani: a könyvtár a középfokú zeneművészeti képzés lelke. E könyvtártípust a *mester és tanítvány* egyedi, bensőséges és különleges, ám nagyon kvalifikált kapcsolata hatja át.

A ma embere, s még inkább a jövő embere az állandó ismeretszerzés állapotában él. Mindinkább szembesülünk azzal, hogy egyre jobban szükség van a könyvtár azon fajtájára, amely az iskolához, a tanuláshoz kötődik a képzés minden szintjén. Valószínűsíthető, hogy a *tanulmányi könyvtár* uralkodó könyvtártípus lesz, mely fizikai teret, technológiai feltételeket és személyes partnerséget biztosít az ismeretek elsajátításához.

A társadalom minőségének egyik fokmérője az általános kommunikációs és információs kultúra, így az önművelés és a könyvtárhasználat milyensége. Fon-

tos, hogy a tudás összefüggő világát a tanulmányi könyvtárban fedezhesse fel a tanítvány, oktatója értő útmutatása mellett. Az intézmény ezt a folyamatot iskolai könyvtárral, könyvtárostannal, könyvtárhasználati órákkal, könyvtárpedagógiai programmal generálja, irányítja. Mindez magában foglalja az önművelési képesség megszerzését, az olvasás fontosságának tudatosítását, az önvezérlési képességeket, az önálló tanulás technikájának elsajátítását, a különböző információhordozókhoz és a könyvtárhoz való pozitív beállítódás kialakítását.

A tudásalapú társadalom az ismeretek, a tudás, a kultúra kapcsolati hálójából áll. A tudás hatalmas emberi erőforrás, intellektuális tőke. A tanuló, a diák, az egész emberiségre kiható társadalmi kincs.

Fontos az oktatás minősége, mert az értékteremtést csak a tanulás biztosítja. A tudás felértékelődött. A tudás megszerzésének útja a tudás hasznosulása, alkalmazása, a tulajdonképpeni tudás életre keltése maga a tudásmenedzsment. Gyűjtés, rendszerezés, feltárás, rendelkezésre bocsátás, ezek az iskolai könyvtár mint tudásmenedzsment-központ legalapvetőbb feladatai amellet, hogy a különböző szintű tudásokhoz, információkhoz való hozzáférésnek is itt van a helye.

A tanárok közötti tudásmegosztást szolgálják azok az esettanulmányok is, melyeket *jó gyakorlatok* címmel tud a könyvtár terjeszteni. Az egyénben meglévő tudás, szakértelem, tapasztalat, képességek, értékek összességét megismerhetővé kell tenni az intézményben dolgozók számára. De képesnek kell lennünk külső forrásokból származó tudást is beépíteni, és az iskola aktív módszertani ismeretanyagába integrálni. Nagyon fontos tényező tehát az intézményi könyvtárostannár, aki tudásszervező, a külső és belső tanulók és tanárok explicit és tacit tudását feltáró, összegyűjtő és rendszerező szakember.

A tudásmenedzsment mint az iskolai könyvtár, a könyvtárostannár és az iskolai könyvtáros együttese így válhat az intézmény erőforrásává.

A feltárt tudás, a dokumentált ismeret az, ami igazán nagy jelentőséggel bír a szervezet fejlődése szempontjából. Az iskolai innovációk összegyűjtése, feldolgozása, hozzáférhetővé tétele, a pedagógusok közötti szakmai kommunikáció inspirálása, mentorálása, mind-mind olyan intézményi feladat és egyben kihívás és lehetőség, amellyel élni kell! A tudásmenedzsment-központ (iskolai könyvtártudásközpont) moderátori funkcióját felismerő és azt biztosító oktatási intézmény képes az iskola hatékony működtetésére. Ugyanis „a tudásmenedzsment a megfelelő információt nyújtja a megfelelő embernek a megfelelő időben, ezzel segítve új tudás létrehozásában, megosztásában, oly módon, hogy mérhetően javítsa az egész szervezet teljesítményét.”¹

Az élettani tudományok képviselői gyakran elismerik, hogy a művészi tevékenységek személyiségfejlesztő hatása komolyan kihat az agyi kapacitások fejlődésére, az emlékezet képességére. Ezért szorgalmazzák a zenekultúra hangsúlyosabb bevonását a gyermekek közoktatási programjába. Tudvalevő, hogy a zenével való foglalkozás fontos eszköz az ember mentális egészségének megtartásában

vagy visszaszerzésében, így egyfajta társadalmi értékteremtést is jelent. Mindezek alapján belátható a zenészképzés jelentősége, amihez viszont elengedhetetlen feltétel a zenei dokumentumokkal történő ellátottság, az erre épülő szakmai kutatások, valamint az ezeket közvetítő könyvtári háttér.

A könyvtár működése

A Kodály Zoltán Zeneművészeti Szakgimnázium és Zeneiskola - AMI könyvtára egyidős az intézménnyel, melyet 1862-ben Debreczeni Zenede néven alapítottak, ugyanis a kezdetektől rendeltek könyvtárat a képzéshez, ami igen előremutató, és az itt folyó oktatás igényességre törekvő, magas színvonalát jelző tényező. Érdemes tudnunk, hogy az igényességet maguk a város polgárai képviselték, egyrészt a Zenedével kapcsolatos elvárások megfogalmazásával (pl. legyen a zeneoktatás magyar nyelvű), másrészt a komoly elvárásoknak megfelelő működtetéshez szükséges források biztosításával. Ugyanis a Zenede 50 évig működött alapítványi forrásból, a művészetpártoló helybeliek adományaiból. Az 1862-ben megindult képzés zeneelmélet, zongora, hegedű és ének tanszakokból épült fel, elsőként itt tanítottak összhangzattant, működtettek országos jelentőségű énekkart.

A könyvtár a kezdetektől egyszerre támogatja az oktató-nevelő munkát, a zeneművészeti szakképzést, a művészi tevékenységet, valamint a közismereti érettségire való felkészítést. Mindig is műhelyként tevékenykedett, a szakmai ismeretszerzés műhelyeként eredményesen járul hozzá az iskola teljesítményéhez, művészi, és tanulmányi eredményeihez. Látogatói, használói az intézmény tanárai, növendékei és munkatársai, azaz zárt könyvtárként működik.

A gyűjtemény több mint 50 000 dokumentumból áll, melynek háromnegyed része zenei anyag: kotta, hangfelvétel, zenei szakkönyv.

Védett, a magyar és a magyar nyelvű zeneoktatást reprezentáló zeneoktatástörténeti, muzeális gyűjteményében számos unikum található. A könyvtár kéziratokat, dedikált kottákat, fotókat, különleges értékű tárgyi emlékeket is őriz. A mára állandósult helyhiányt korszerű technológiák alkalmazásával, könyvtári munkafolyamatokba építésével próbálja ellensúlyozni, miközben arra is törekszik, hogy ne csak a zenei műveltség megszerzésének feltételeit biztosítsa, hanem mindennapi működésének részeként jelen legyenek azok az eszközök és feltételek is, melyek általában az olvasáskultúra, az információs műveltség elsajátítása, a tanulás tanítása, könyvtárpedagógia alkalmazása kapcsán relevánsak lehetnek.

A könyvtár vallja, hogy a zene egyszerre tudomány és művészet. Ez két külön megközelítést jelent. Ez a kettősség az alapja annak, hogy a diákok felé a könyvtár a zeneművészet bemutató terepeként és a zeneművészeti szakképzés professzionális műhelyeként is megjelenik.

„...azért adtam végül is nevemet ennek az iskolának, mert itten láttam, valamiféle jelét, hogy jó kezekre lesz bízva, a zeneoktatás

[...] nem zongoragépeket hanem a zenét velejéig értő embert akarunk nevelni..”

(Részletek Kodály Zoltán névadó beszédéből.²)

A szakképzésben való részvétel tehetséget, hallatlan elkötelezettséget, akarat-erőt, kitartást, szorgalmat és teherbíró képességet feltételez, mely tulajdonságokat az első pillanattól el kell ismerni. De emellett értékelni is kell ezeket, és pozitív visszajelzésekkel támogatni fejlődésüket. Nem könnyíti a fejlesztést az sem, hogy a zenetanulás a közoktatás felépítményében sajátságos helyet foglal el. A középfokú zeneművészeti képzésbe bekerülő növendék ugyanis a zenei tanulmányait illetően gyakorlatilag a felsőfokú zenei ismeretek megszerzéséig is eljut. A könyvtárnak tehát az alapoktól egészen a felső szintekig rendelkezésre kell állnia függetlenül attól, hogy a könyvtárat használó diák középiskolás korú, azaz általában 14-18 éves.

A zenész-, illetve zenei képzésben személyre fókuszáló, hosszú, kitartó munkára és óriási felhalmozott elméleti és gyakorlati tudásra van szükség, melyet el kell várnunk az oktatóktól és valamennyi, a fejlesztésben közreműködő kollégától, így a könyvtárostánártól is. Az elvárásnak akkor és azzal lehet megfelelni, ha a fejlesztő folyamatos tevékenységet végez, ha képes folyamatosan fenntartani a diák motiváltságát, ha át tudja adni a tanulónak azt az üzenetet, hogy a sok gyakorlás és a rengeteg lemondás, ami ezzel jár, nemcsak teher lehet, hanem – éppen azért, mert azt tehetik, amit szeretnek – szárny is.

A közismereti középiskolai oktatás tematikája mindenki számára ismert. A zeneművészeti képzés anyaga, tanmenete, tárgyai, követelményrendszere egészen biztos, hogy kevésbé. Esetünkben a zenei főtárgy lehet valamely hangszer (pl.: zongora, fuvola, dob stb.), lehet az ének (mint hangszer) és lehet a zeneelmélet is. Mindezek mellett a képzés szerves részét alkotják a közösségi zenélés fórumai: kamarazene, vonós- és fúvószenekar és kórus.

Az iskolai könyvtárnak értelemszerűen ezen tevékenységhez, s minden tan szak számára biztosítania kell az eredményes képzéshez a megfelelő irodalmat.

Triviális, pontosabban a mi esetünkben triviális, hogy a könyvtár, mint pót-szülő, teljes mértékben együtt él a diákjaival. Érdemes hát pillantást vetnünk a növendékek általános napi munkarendjére. Reggel korai kelés, hogy lehetőség legyen befűjni a hangszert, bejáratni az ujjakat, meghallgatni a gyakorlásra kapott zenei hangzatokat, beskálázní. Mindez tart a közismereti órák megkezdéséig. Majd közismereti oktatás zajlik a délutánba nyúlva. Közben megkezdődik, kinek-kinek a főtárgy órája, a kötelező zongoraóra, a zeneelméleti és a zeneirodalmi óra, valamint a közösségi zenélés, a kórus és a zenekarok próbája, a kamarajáték gyakorlása.

Egy-egy főtárgynak, egyéb tevékenységnek (pl. zenekar) a 4, illetve 5 éves képzés alatt hatalmas irodalomra van szüksége, beleértve a különböző típusú kottákat, szakkönyveket és a hangfelvételeket. A gyűjteményben ott a helye nem csu-

pán a hivatalosan előírt kötelező képzési struktúrában bejegyzetteknek, hanem a növendék képességét, fejleszhetőségét, tehetségét figyelembe vevő műveknek is. Ilyenek például a hazai és nemzetközi versenyanyagok, vagy a kurzusok anyagai. A versenyen való részvétel a zenei képzés ma már szinte kötelező eleme, hiszen a verseny feszült légkörét a növendéknek meg kell tanulnia kezelni, meg kell tanulnia *szeretelni, előadni* és a maximálisat kihozni magából. De a verseny emellett ahhoz is szükséges, hogy a növendék a nyilvánosság előtt, a zenei berkekben ismertté tegye önmagát. A kurzusokon való részvétel szintén elengedhetetlen a zeneművészeti képzésben.

A művészeti képzést támogató könyvtár és könyvtáros számára a tanév számos egyéb tevékenységet is tartogat. A napi oktatás, a már említett versenyre vagy kurzusra készüléssel mellett a diák rendszeresen készül vizsgafellépésekre is. Ez lehet tanszaki vizsga vagy nyilvános koncert keretében zajló értékelés, meghallgatás. De lehet egy egyszerű felkérés alapján létrejövő szereplés is, például közreműködés egy ünnepi műsorban. Mindez természetesen plusz odafigyelést, időt és energiát kíván növendéktől és tanártól egyaránt. A könyvtárostanár felelőssége is, hogy számon tartsa a sikert, értelmezze a kudarcot, segítsen feldolgozni és értelmezni a növendék által megélt akár pozitív, akár negatív érzelmeket; valamint elhárítani a problémák ismétlődését. Együtt sírunk, együtt örülünk. Ez a szabály a művészképzésben különösen érvényes, hiszen a zenélés nem magányos műfaj. Közösségben és közösség előtt zajlik. Kellenek tehát a támaszok!

A tanév végeztével, a hagyományos tanévzáróval nem fejeződik be az iskolai élet, egymást érik a főtárgyi és szaktantárgyi vizsgák. Nem is beszélve az érettségizőkről. Az érettségi után jönnek a felvételik, amelyek nagy próbának teszik ki a tanulót: a hangszeres tudás mellett komoly elméleti felkészültséget is igényel. Azután jönnek a nyári versenyek és a nyári kurzusok is. Így tehát a tanárok és a könyvtár munkája a nyárba mélyen benyúlik. A készültég folyamatos, a növendékek segítése ezt követeli meg tőlünk.

A könyvtár fizikai elhelyezése

A könyvtár helyisége zsúfolt, a kották elhelyezése nem túl ideális. A feladatát, miszerint számos tanszakot és a közismereti oktatást kell kiszolgálnia, csak találmányosságot tükröző állandó ötletmazzal tudja ellátni. Helyisége nem könyvtári célok szolgálatára épült. Mindezen nehézségek ellenére a funkcionális terek kialakítást nyertek. Van olvasói tér, amelyet azonban sajnos beszűkít az a néhány zenehallgató berendezés, amely tanár és diák azonnali felkészüléséhez elengedhetetlen. Van kézikönyvtári rész, kölcsönzőzóna, és a könyvtárhasználati oktatás, a kutatás, valamint a tanulás számára elkülönített terület is.

A könyvtár infrastruktúrájához tartozik több korszerű számítógép, laptop, információkioszk, zenehallgató berendezés, köztük HiFi-k, USB-s lemezjátszók stb. Működik egy zenei stúdió a zenék szerkesztésére, Corvina integrált könyvtári

rendszer a teljes állomány korszerű feldolgozására, feltárására és szolgáltatására. A dokumentumokra RFID-címkék kerültek. És többféle számítógépes program is rendelkezésünkre áll, például kottaszerkesztők, dokumentumkamera, interaktív tábla. Ezek is a zeneművészeti képzés könyvtárának munkáját, s így magát a képzést hivatottak támogatni.

Használói szokások

A használói szokások, s azok kezelése is igazodik a könyvtár speciális jellegéhez. A tanár és a növendék számára a kölcsönözhető dokumentumok darabszáma, és időtartama a tanult főtárgy, az állandóan használt kötelezők függvényében van limitálva. Általában elfogadott, hogy félévenként bemutatásra kötelezett mindenki, valamint minden egyes kölcsönzésnél felülvizsgáljuk a kint lévő dokumentumok meglétét, szükségességét, a növendékek főtárgytanáraival is egyeztetve. Év végén mindenki köteles leadni a nála lévő dokumentumokat, csak a tanára által előírt gyakorlati anyagot kölcsönözheti ki (külön bejegyzéssel) a szünidőre.

A mi esetünkben, az oktatás összetettsége okán, valóban jellemző, hogy a növendékek minden nap használják a könyvtárat. Nem ritka, hogy egy növendék naponta többször is betér. Látogat, kölcsönöz, tanul, információt szerez, zenét hallgat, s teszi ezt annak függvényében, hogy éppen zeneirodalom, zeneelmélet anyagra, illetve kórus- vagy zenekari próbához szükséges anyagra van szüksége. Mivel az egész képzésre rendkívüli módon jellemző az egyéni bánásmód, az egyéni foglalkozás szükségességére, ezért ez a szellemiség a könyvtárban is jelen van. Míg a főtárgy esetében az egyéni foglalkozás a hangszeres tanulás feltétele, addig a könyvtár ezt a munkamódszert a növendék tehetséggondozásához, egyedi és egyéni habitusának kezeléséhez, a szakmai követelmény maximális elsajátíttatására alkalmazza.

A könyvtárostánár munkája a zeneművészeti szakgimnázium könyvtárában

A tanulás és a képzés minden területen személyre szabott, és ez rendkívül sokoldalú felkészültséget, energiát, időt és sajátos empatikus képességet kíván meg a tanártól. A zeneművészeti képzés könyvtárában a könyvtárostánárnak egyszerre kell jó pedagógusnak, kiváló könyvtárosnak, naprakész tudással rendelkező informatikusnak és zenei ismeretekkel bíró szakembernek lennie. Ezenkívül rendelkezni kell hatalmas teherbíró képességgel, a figyelem rendkívüli megosztásának képességével, az empatikus egyéni bánásmód magas szintű művelésével, a képzés, oktatás feladatainak komplex kezelésével és tartalmas szakmai kapcsolatokkal is. A könyvtárosnak élen kell járnia a legújabb zenepedagógiai ismeretek megszerzésében, a zeneművészet és a zene – mint művészet és mint tudomány – legfrissebb információinak birtoklásában.

Mindezeken felül jó pályázatírónak, koncertszervezőnek kell lennie, hiszen a legtöbb esetben a pályázatok, a koncertlátogatások is a könyvtárra háruló feladatok közé sorolhatók.

A tanszakok irodalmában való gyors és pontos tájékozódás is elengedhetetlen. Együttműködve a szaktanárokkal át kell látni a növendéknek biztosítandó zenei képzési anyagot, és a számára éppen szükséges dokumentumokat kell szolgáltatni.

Ez vonatkozik a műveltségi és zenei versenyek, vetélkedők anyagaira is. Ehhez indokolt a jó kapcsolat a külföldi és a magyar zeneműkiadókkal, hiszen számos kurrens anyag tőlük szerezhető be.

A zeneművészeti képzés támogatásához az intézményi könyvtárnak speciális igényeket kielégítő problémákat is meg kell oldania. Ez jelenti az állomány egyedi, a zenészképzés és a zeneművészet sajátosságos szempontjai szerinti feltárását és visszakereshetővé tételét. Továbbá biztosítani kell tudni minden olyan kérés, probléma kezelését, amely a zeneművészeti képzés vagy a zenésszé válás folyamatában felmerülhet.

Mint minden könyvtár, ez a speciális könyvtár sem kivétel abban, hogy közösségi térként is funkcionál. Itt is találkozhatunk magánemberi és közösségi problémákkal, illetve ezek megoldására tett lépésekkel. A könyvtáros értő füle kell ahhoz, hogy eldöntse: hagyja a diákokat a problémáik kezelésében az önálló utat járni, vagy avatkozzon be és nyújtson segítséget. Nem könnyű a művészek esetében az érzékenységet finom kezelése. Mindig szem előtt kell tartani: az intézmény könyvtára műhely, menedék és feltöltődést biztosító színtér egyszerre, ahova gát nélkül lehet betérni.

S ha ez megtörténik, akkor az egyetemes könyvtári küldetést is teljesíteni kell, beleértve az olvasáskultúra elsajátíttatását, az olvasás megszerettetését, az ehhez használható hatásos eszközök alkalmazását vagy éppen az intézménytörténeti dokumentáció kezelését is.

A könyvtár szolgáltatásai

A klasszikus szolgáltatások mellett különös hangsúlyt kap a minőség és ennek közvetítése. A zeneművészeti képzésben ugyanis kiemelten fontos tényező a minőség. A diákok életpályája a zenei minőségről, a következetességről, az igényességről, a folyamatos fejlődésről szól. Ezért ezeket az elvárásokat a fiatalok lelkébe kell ültetni. A könyvtárnak lehetősége is van, de nagy felelőssége is, hogy az ehhez vivő utat nagyon körültekintően tervezze és valósítsa meg.

A könyvtár integrált rendszere a zenei szempontoknak megfelelően specializálódott. Ez azt jelenti, hogy minden eddig jelzett, speciális zenei tényező beépült a rendszer nyilvántartó, feltáró és szolgáltató moduljaiba, hogy ezzel is segíthessük az iskolai könyvtár tanulást támogató funkciójának betöltését.

A szolgáltatásfejlesztést az *okoskönyvtár* szemlélet keretében próbáljuk megvalósítani. Készülünk a digitális tartalmak előretörésére, a hozzáférés szélesítésére, hálózati együttműködésre és egyéb intelligens információs megoldások fogadására. Alapvető, hogy szolgáltatásainkkal tudunk más rendszerekhez csatlakozni. Képesek vagyunk információkat fogadni és nyújtani. A jelenlegi fejlesztések fő célja a tudásalapú környezet kialakítása, továbbfejlesztése, a tájékozódás, a tanulás általános és speciális lehetőségének javítása, a közösség oktatási, kulturális terének létrehozása, működtetése.

A könyvtár NAVA-pontként és eMagyarország Pontként működik.

A könyvtári események, eredmények, érdekességek, napi hírek megtalálhatóak a könyvtárostánár által szerkesztett *Kodály Online* internetes felületen, az iskola honlapján.

Kezelendő problémák

Sajnos az erőforráshiány mára méltatlan helyzetbe hozta a könyvtárat, s munkatársát. A könyvtár feladatai annyira összetettek, hogy annak elvégzése nem lehet egyetlen ember feladata. Ha a könyvtáros egyedül van, akkor a könyvtár nem képes, vagy csak „megszállott üzemmódban” képes mindazon eredmények elérésére, amikről a fentiekben szóltunk. Az iskolai könyvtár nem „egy feladat”, az iskolai könyvtár összetett szolgáltatási rendszer, melyet egy csapatnak kellene működtetnie. Hallatlan lehetőségeket bukunk el ennek hiányában.

A könyvtári stratégia nem számol, vagy méltatlanul alábecsült pozícióban számol a közoktatási könyvtárakkal.

A speciális közoktatási gyűjtemények állományvédelme, muzeális vagyonának védelme sajnos megoldatlan. A digitális értékmérés nem valósulhat meg akkor, ha az állomány kezelésére nincs alkalmas személyzet.

A pályázható források, a szakmapolitikai nagy projektek eddig sajnos inkább elkerülték a közoktatási könyvtárakat.

Az iskolai könyvtár, pláne egy sajátos közoktatási intézmény speciális szakkönyvtára olyan egyedi módon, a speciális terület körülhatárolt paramétereinek mentén végzi tevékenységét, hogy eredményit, értékeit, szakmaisága minőségét nem tudja kellőképpen megmutatni a könyvtári rendszer számára. Így a könyvtári társadalomba történő betagozódása klasszikus értelemben szinte lehetetlen vállalkozás.

PR-tevékenységet, reklámot, ajánlásokat és különféle figyelemfelkeltő eszközöket sajátos mibenlétének fogva ez a könyvtártípus nem tud alkalmazni. Így munkánkat legtöbbször meg nem értés, de inkább közöny kíséri – jó ha nem lekezelés. Vagy ami a legvalószínűbb, nincs is rálátással a szakma erre a területre.

Szerencsére azonban számíthatunk a zenével foglalkozó más szervezetekre, zeneműkiadókra, zenemű-kereskedésekre és egyéb partnerekre, akik megértik

kéréseinket, problémáinkat. Nyilván ez részükről üzleti motiváció, de akkor is pozitív.

Kevés pályázat van erre a könyvtártípusra, ha egyáltalán nem nyilvános könyvtárként bármire is pályázhatunk.

A szerzői jogban, illetve annak alkalmazásakor nincsen minden olyan kérdés tisztázva, ami az oktatás-képzés tevékenységeit reálisan láttatná, kezelné, gondolkodok itt többek közt a kották ügyére.

A könyvtárostánár, könyvtáros, zenei könyvtáros státusz mint olyan, számos problémát vet fel. A besorolás esetleges: pedagógus vagy könyvtáros, könyvtárvezető vagy intézményegység-vezető. A bizonytalan helyzetből fakadó szakmai döntéshelyzetek anomáliái mindennaposak.

A közkönyvtári zenei gyűjteményekre kitekintve az látható, hogy igen fontos tényezők a könyvtári rendszerben, hasznos és magasan kvalifikált munkát végeznek. Ezzel együtt – bár rendkívüli felkészültséggel, nehéz körülmények között, rengeteg munkát végezve dolgoznak – valójában csak egyoldalúan részei a könyvtári rendszernek, miszerint azt gondolják magukról, hogy részei. A valóságban azonban a könyvtáron belül is sokszor maradék elven működő belső szervezeti egységek csupán, miközben a zenei ízlés, a zene iránti érdeklődés színvonalas kezelői, és mindezt a tevékenységet, szervezeti egységként, struktúrába rendezetten látják el. Az iskolában – képzőintézmény könyvtára esetén – még rosszabb a helyzet. A zenei szakkönyvtár számára sok esetben még az sem érhető el, ami a közkönyvtári részlegnek még azért biztosított.

Kóda, avagy amit még említenünk kell

Örömteli lenne, ha egyetértenénk abban, hogy a közoktatás sajátos, sok esetben mestert és tanítványt egyben kezelő, speciálisan képzett, sokrétű igényekkel élő felhasználóit támogató könyvtárait és könyvtári gyűjteményeit a könyvtári rendszer szolgáltató alrendszerébe, problémáikat értő módon kezelve kellene integrálni. Működésüket rendszerszerűen kellene támogatni elérhető pályázatok, speciális szakmai támogatások, illetve az oktatás és a közgyűjteményügy érintkező felületének jogharmonizációja révén.

A Kodály Zoltán Zeneművészeti Szakgimnázium és Zeneiskola könyvtára iskolai könyvtár, zenei szakkönyvtár jelleggel. Védett gyűjteménye részben az Eruditio adatbázisban³ tekinthető meg.

A zeneiskola könyvtára egyidős az 1862-ben alapított Debreczeni Zenedével. A szakiskola hazánk első magyar nyelvű zeneoktatási intézménye, a magyar zene első közötti felkarolója. Elsőként használták benne magyar nyelvű zeneelméleti tankönyvet, zenetörténeti összefoglalót, itt tanítottak hazánkban elsőként összhangzattant, itt valósítottak meg elsőként hangszeres képzést és ugyancsak első volt az országban az 1894-ben megépített Zenede Palota, amely tudatosan zeneoktatás céljaira készült. Az intézményben alapítása óta számos kiválóság fordult

meg, úgy mint támogató, tanár, művész, vagy úgy mint növendék, például: Mátray Gábor, Erkel Ferenc, Reményi Ede, Hubay Jenő, Liszt Ferenc, Zichy Géza, Jan Kubelik, Ridley-Kohne Dávid, Dohnányi Ernő, Kodály Zoltán, Pablo Casals, Galánffy Lajos, Szabó Emil, Kocsár Miklós, Jeney Zoltán és még sokan mások.

Korábban egy sikeres NKA pályázatnak köszönhetően megvalósult az állomány teljes elektronikus katalogizálása, a védett különgyűjtemény restaurálása, kutathatóvá tétele. Az NKA pályázataival megoldódott a könyvtár gépesítése, az integrált könyvtári rendszer beszerzése, az RFID-rendszer kialakítása (automatikus azonosításhoz és adatközléshez használt kapu, mobil adatgyűjtő eszköz, keresők, érzékelők, vonalkódolvasók stb.).

A Kodály Zoltán Zeneművészeti Szakgimnázium és Zeneiskola könyvtára igyekszik otthont adni szakmai konferenciáknak, a zenei könyvtárosok találkozóinak, könyvtárostanárok összejöveteleinek. És emellett rangos kiállításokat is szervez, valamint közreműködik a tehetséges növendékek egyéni pályázataiban (USA, Ausztria, Németország).

A könyvtári ismeretek átadása érdekében a könyvtár és a diákok rendszeres résztvevői a Bod Péter Országos Könyvtárhasználati Versenynek. Az olvasóvá nevelés keretében a Nagy Könyv vetélkedőn (2005) nívós díjat, a Nyugat 100 éves évfordulójára rendezett irodalmi versenyen (2008) különdíjat, a Kárpát-medencei nemzetközi könyvtári versenyen dobogós helyezést nyert el. (Ez azért is nagy szó, mert a zenész gyerekek közismerten túlterheltek, illetve nagyon elfoglaltak.)

Könyvtárunk egyetemi és főiskolai hallgatók rektori kitüntetéssel díjazott gyakorló helye is egyben. Növendékeink közül – akik az elméleti és nem a hangszeres képzést választják a továbbtanuláskor – immár két tanulónk is a zenei könyvtári képzést választotta specializációnak.

Végezetül hadd idézzem a mestert, Kodály Zoltánt, aki a *Ki a jó zenész?* című előadásában így ad útmutatást:

„Akiben van tehetség, köteles azt kiművelni a legfelsőbb fokig, hogy embertársainak mennél nagyobb hasznára lehessen. Mert minden ember annyit ér, amennyit embertársainak használni, hazájának szolgálni tud. Az igazi művészet az emberiség emelkedésének egyik leghatalmasabb eszköze, s aki azt minél több embernek hozzáférhetővé teszi, az emberiség jótévője!”²⁴

„A mondottak alapján a jó zenész kellékeit négy pontban foglalhatjuk össze:

1. kiművelt hallás,	2. kiművelt értelem,
3. kiművelt szív,	4. kiművelt kéz.

Mind a négynek párhuzamosan kell fejlődnie, állandó egyensúlyban. Mihelyt egyik elmarad vagy előreszalad, baj van. [...] Az első két pontra a szolfézs és a vele kapcsolt, összefonódott összhangzat-

tan és formatan tanít. Szükséges kiegészítés: mennél sokoldalúbb gyakorlati zenei tevékenység; kamarazene, karéneklés nélkül senki-ből sem lesz jó zenész.”⁵

Hogyan lehetne jobban megfogalmazni a tudás, a műveltség, a szakmai követelmény szükségességét, mint ahogy Kodály tette, és mélyen hiszem, hogy mind-ebben a könyvtárnak, az oktató-képző intézmények szakkönyvtárának hatalmas felelőssége és kötelessége van.

Kodály Könyvtár – kutatószoba

Jegyzetek

1. Az idézet forrása a Wikipédia: <https://hu.wikipedia.org/wiki/Tud%C3%A1smenedzsment>. (2020.01.20.) Lásd még a téma kiegészítéséül Sándori Zsuzsanna: *Mi a tudásmenedzsment* című összeállítását, mely az alábbi linken érhető el: <http://mek.niif.hu/03100/03145/html/> (2020.01.20.)
2. Az 1957. június 23-án tartott névadó rendezvényen elhangzott Kodály-beszéd hangfelvétel formájában maradt fenn, amely jelenleg is az intézmény tulajdonában van. Gulyás György, az iskola akkori igazgatója rögzítette a beszédet magnószalagra, valamint gépelte le.
3. <http://www.eruditio.hu/>
4. Kodály Zoltán: *Ki a jó zenész? Beszéd a Zeneművészeti Főiskola 1953. évi tanévzáró ünnepélyén*. In: *Visszatekintés. Összegyűjtött írások, beszédek, nyilatkozatok*. I. kötet. Kodály Zoltán, Sajtó alá rendezte és bibliográfiái jegyzetekkel ellátta Bónis Ferenc, Zeneműkiadó Vállalat, Budapest, 1964. 284. p.
5. *Uo.*, 283. p.